

ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

THAI SANGHA EDUCATIONAL SYSTEM

ธัญนันท์ ออบทม^๑

Thanyanun Obthom

ทองดี ศรีตระการ^๒

Thongdee Sritragarn

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ซึ่งในปัจจุบันสามารถแบ่งการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยได้ ๓ ระบบ คือ ๑) ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี-นักธรรม ๒) ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ ๓) ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา นับได้ว่าการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตามลำดับนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนทำให้พระสงฆ์ไทยรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : ระบบการศึกษา, พระสงฆ์, ประเทศไทย

^๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒ นักวิชาการอิสระ เลขที่ ๑๓๙/๖๑๔ หมู่บ้านเปรมฤทัยเลคพาร์ค ตำบลพยอม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

Abstract

This academic article focused on educating readers about Thai Sangha educational system in terms of its meaning and its history. Nowadays, there are 3 Sangha educational systems as follows. 1. Dhamma studies' educational system, department of Pali-religious student, 2. Dhamma studies' educational system, department of elementary education, and 3. higher educational system. These Sangha educational systems have been considered to be developed continually and respectively. So, it has positive effects to Thai Buddhist monks about knowing the world societies' rapid changes nowadays.

Keywords : educational system, Thai Buddhist monks, Thailand

บทนำ

“รากฐานของตึกคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือการศึกษา” จากคำกล่าวนี้นักเขียนเคยได้ยินมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็กๆ นั้นแสดงให้เห็นได้ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อชีวิตหรือการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยการเรียนรู้ ซึ่งการศึกษานั้นตามที่เข้าใจกันโดยทั่วไป มีด้วยกันอยู่ ๓ แบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นการศึกษาแบบใดก็ถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ตามที่คุณเรียนต้องการอยากจะทำหรือตามที่ตนเองมีความถนัดและมีความสนใจอย่างจะเรียน

ในขณะเดียวกันเมื่อโลกมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น การศึกษาในประเทศไทยก็มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์โลกเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้นระบบการศึกษาของไทยก็มีการพัฒนาขึ้นไปตามลำดับ แต่ถ้าจะกล่าวถึงระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยแล้ว ยังมีผู้คนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับระบบของการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ดังที่เราทุกท่านได้ทราบกันดีว่าในอดีตนั้น วัดเป็นศูนย์การแห่งการศึกษาหรือการเรียนรู้ พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนและพุทธศาสนิกชนที่เข้ารับการศึกษาได้รับทั้งวิชาความรู้คู่กับคุณธรรมไปในตัวด้วย และจนถึง ณ ปัจจุบันนี้ ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยก็ยังคงมีความเจริญรุ่งเรืองและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ

ด้วยเหตุผลนี้เอง ผู้เขียนจึงอยากถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ให้ผู้อ่านทุกท่านได้ทราบและเข้าใจถึงแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ไทยนั้นถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญของชาติไทย เพราะคนไทยส่วนใหญ่ได้นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาอย่างยาวนาน

พัฒนาการของการศึกษาพระภิกษุสงฆ์สมัยพุทธกาล

เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น พระองค์ได้ทรงประกาศคำสอนใหม่ ซึ่งเป็นการปฏิวัติต่อคำสอนของพราหมณ์ กำจัดความเชื่อถือเรื่องวรรณะ ไม่ให้ถือเอาชาติกำเนิดเป็นเครื่องแบ่งแยกความสูง ต่ำและสิทธิของมนุษย์ ให้ถือว่าทุกคน ทุกวรรณะเกิดมามีความเสมอภาคกัน จะดี จะชั่ว จะประเสริฐ หรือต่ำทราม เพราะการกระทำ และการประพฤติดีของตนเอง จะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์ ศูทร จัณทาลหรือปุถุชนก็ตาม ทำดีก็ได้ผลดีเหมือนกัน ทำชั่วก็ได้ผลชั่วเหมือนกัน คนใดปฏิบัติธรรมก็ได้ความสงบทางจิต มีความก้าวหน้า ถึงจุดหมายของศาสนาได้เหมือนกัน ชาติกำเนิด ไม่สำคัญ สำคัญที่การฝึกอบรม^๓ การศึกษาของคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล กำหนดเป็น ๒ ฝ่าย คือ คันธธุระ ได้แก่ การศึกษาพระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและวิปัสสนาธุระ ได้แก่ การฝึกหัดจิตใจของตนเองให้ปราศจากกิเลส ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางแผนการศึกษาไว้เป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นปริยัติ ชั้นปฏิบัติ และปฏิเวธ ชั้นปริยัติ ได้แก่ การศึกษาทางทฤษฎีคือการศึกษาพระธรรมวินัยให้มีความรู้พื้นฐานโดย แจ่มแจ้งเสียก่อน ชั้นปฏิบัติ ได้แก่ การนำเอาพระธรรมวินัยมาปฏิบัติด้วย กาย วาจา ใจ และชั้นปฏิเวธ เป็นขั้นที่แสดงถึงผลของการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^๔

นอกจากพระพุทธเจ้าทรงได้ประกาศคำสอนเพื่อให้เกิดผลทางการปฏิบัติ ทางความเชื่อถืออย่างใหม่ของประชาชนแล้ว พระพุทธองค์ทรงนำหลักการมาปฏิบัติให้เกิดผลในรูปสถาบันด้วย กล่าวคือ ทรงตั้งคณะสงฆ์ขึ้น คณะสงฆ์นี้เปิดรับบุคคลทุกวรรณะและนอกรวรรณะทุกคนที่เข้ามาเป็นสมาชิกของสถาบันสงฆ์นั้นแล้วมีสิทธิเสมอกันในทางด้านการปกครองและชีวิตทางสังคม มีข้อกำหนดเพียงให้แสดงความเคารพกันตามลำดับอายุสมาชิกภาพ และมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการศึกษาอบรมตลอดจนปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายสูงสุดที่ชีวิตในสงฆ์จะเข้าถึงได้สถาบันวัดกลายเป็น สถาบันทางการศึกษา เพราะเป็นที่ฝึกหัดอบรมบรรยาภาภายในวัดรวมถึงวิถีชีวิตของพระสงฆ์ ภายในวัดเป็นบรรยาภาสำหรับฝึกหัดพัฒนา

^๓ ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู, การพัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ไทย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=731&articlegroup_id=157 [๑๔ ต.ค. ๒๕๖๑].

^๔ พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอูน) และคณะ. **สุขที่ได้ธรรม**, (นนทบุรี : บริษัท ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๔

คนและพัฒนาตนให้เดินไปในวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ตามระบบพัฒนาคน ๓ ด้าน ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักไตรสิกขา ได้แก่ ๑) การฝึกฝนพัฒนาในการแสดงออกทางกายและวาจา (อริศีล) ๒) การฝึกฝนพัฒนาด้านคุณภาพ สมรรถภาพสุขภาพจิต (อริจิต) และ ๓) การฝึกฝนพัฒนาสมองหรือปัญญา (อริปัญญา) และเมื่อพระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พุทธสาวกก็ได้รวบรวมพระธรรมวินัยซึ่งเป็นคำสอนของพระองค์ไว้เป็นระบบหมวดหมู่เป็นคำภีร์ของพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า พระไตรปิฎก

ลักษณะการศึกษาของคณะสงฆ์ตามแนวพระพุทธศาสนา

ถ้าเรามองอีกแง่มุมหนึ่งพระพุทธศาสนานั้น เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดวิถีชีวิตจากรุ่นสู่รุ่นของคนในสังคมไทยมาอย่างช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวพุทธที่เป็นนักบวชหรือผู้เคยบวชเรียนมาก่อน การปฏิสัมพันธ์ของคนไทยจึงได้รับคตินิยม ความเชื่อที่ได้จากพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนาจึงเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นการถ่ายทอดความรู้ศิลปะการดำเนินชีวิต ทำให้สังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดศิลปะการใช้ชีวิตนั้นย่อมได้ถูกถ่ายทอดโดยองค์กรจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ และสามารถมองจุดมุ่งหมายของการศึกษาคณะสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาว่ามีลักษณะคล้ายกับการศึกษาโดยทั่วไป คือ^๕

๑. ในส่วนเริ่มต้น พุทธองค์มีความประสงค์ให้ภิกษุเรียนรู้และปฏิบัติด้วยความพยายามเพื่อละกิเลส และบรรลุสู่สัจธรรมด้วยตนเอง ที่เรียกว่าหลุดพ้น หมายถึงพ้นจากบ่วงแห่งกิเลสตัณหา ซึ่งทรงใช้คำว่า พ้นจากบ่วงมาร ทั้งของทิพย์และของมนุษย์มีความหมายเท่ากับว่า จบการศึกษาในระดับหนึ่ง

๒. งานบริการสังคม ได้แก่การนำเอาอุดมการณ์ของพุทธองค์ ไปเผยแพร่ เพื่อปลุกคนอื่นให้เกิดความคิดตื่นขึ้น ให้กำลังใจเพื่อให้ทุกคนเดินไปสู่ทางที่ถูกต้อง

๓. ด้านบำรุงศิลปวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาสอนให้ภิกษุสงฆ์ยึดแบบแผน ระเบียบตลอดจนจารีตประเพณีของสังคม แม้พระพุทธองค์เองก่อนตัดสินพระทัยเรื่องใดก็ทรงคำนึงถึงระเบียบของสังคม เช่น คำนึงว่าคนสมัยก่อนเขาทำอย่างไร แม้การบัญญัติสิกขาบท การลงโทษพระสงฆ์ ก็ถือประเพณีเป็นหลัก เท่ากับทรงส่งเสริม ทำนุบำรุงจารีตประเพณีของท้องถิ่น

ดังนั้น เป้าหมายและกระบวนการดำเนินการด้านการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ จึงได้พบว่า องค์กรคณะสงฆ์ด้านการจัดการศึกษามีเป้าหมายหลักในการดำเนินการ คือ การจัดการ

^๕ สนิท ศรีสำแดง. **พุทธศาสนากับหลักการศึกษาศาสตร์ : ภาคทฤษฎี ความรู้**. (กรุงเทพฯ : นิลนาราการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๗-๑๖๘

และส่งเสริมการศึกษาด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ให้กับบุคลากรหรือคณะสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาและประชาชนโดยทั่วไปให้มีความรู้ ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม ดังนี้^๖

๑. การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม
๒. การจัดการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์
๓. การจัดการศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ
๔. การส่งเสริมวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา
๕. การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคมทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ
๖. การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม
๗. การกระจายโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน
๘. การจัดการและเป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ธรรม และแผนกสามัญศึกษา สำหรับพระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป
๙. การเสริมสร้างความรู้ทางด้านบาลี ธรรม และวิชาการสมัยใหม่แก่พระภิกษุ สามเณร ให้เป็นศาสนทายาทที่มีความรู้ และความสามารถดี เหมาะสมแก่กาลสมัย
๑๐. การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในมิติของการจัดการศึกษา
๑๑. การส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร มีความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางยิ่ง และเป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน

ตามที่คุณเขียนเคยได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่า การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนั้น ได้กำหนดไว้ ๓ รูปแบบ คือ ๑) การศึกษาในระบบ ๒) การศึกษานอกระบบ ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถ

อธิบายความหมายของการศึกษาทั้ง ๓ รูปแบบไว้ดังนี้^๗

(๑) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

^๖ พระราชวรมุนี (พล อากาศโร). อ้างอิงใน พระมหาสุทิตย อากาศโร(อบอุณ) และคณะ. **สุขที่ได้ธรรม**, (นนทบุรี : บริษัท ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๒-๑๒๓

^๗ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต). **การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙-๑๐

(๒) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(๓) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ สถานศึกษาสามารถจะเลือกจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบไปพร้อมๆ กันก็ได้ แต่เมื่อศึกษาดูแล้วพบว่าระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนั้นเป็นการจัดการศึกษาในระบบมากกว่าระบบการศึกษาทั้งสามรูปแบบ เพราะได้กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา และหลักสูตรได้ชัดเจนตามยุคสมัยใหม่ โดยได้นำหลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์บูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่มากยิ่งขึ้น จึงได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓ หมวดที่ ๑ บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา ๖ กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๕ ตามหลักบูรณาการทางพระพุทธศาสนาแล้ว การศึกษาต้องพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มตามศักยภาพทั้งทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และทางปัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการศึกษาต้องพัฒนาคนให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ตามหลักพระพุทธศาสนาได้แก่^๕

๑. กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) มีทักษะในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามแนวหลักสูตรศึกษา

๒. สីลภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในสังคม รู้จักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวจริยศึกษา

๓. จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ไม่ดูถูกตนเอง ไม่ดูถูกท้องถิ่น มีสุขภาพจิตดี มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะ ภาวนาข้อนี้เทียบได้กับสุขศึกษาที่เน้นทั้งความสุขกายและสุขใจ

^๕ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติ/พระราชกำหนด, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general>. [๑๔ ต.ค. ๒๕๖๑].

^๕ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). *ทิศทางการศึกษาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓-๓๔

๔. ปัญญาภาวณา (การพัฒนาทางปัญญา) มีเสรีภาพทางความคิด คือคิดเป็นตามหลัก โยนิโสมนสิการ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีความรู้พอที่จะจัดการกับความทุกข์ ที่เรียกว่าทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต ภาวณาข้อนี้เทียบได้กับพุทธิศึกษา

ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนั้น ทางคณะสงฆ์มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยให้สอดคล้องกับแนวทางทางพระพุทธศาสนาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และนอกจากนั้นยังให้ประชาชนทั่วไป สามารถเรียกที่จะศึกษาได้ โดยได้แบ่งระบบการศึกษาไว้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี-นักรธรรม

การศึกษาเล่าเรียนตามนัยทางพระพุทธศาสนา มิได้หมายความว่าตรงกันที่คนทั่วไป หมายถึงการเรียนวิชาความรู้ทั่วไป แต่หมายถึงทั้งการศึกษา (ศีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา) ที่มุ่งให้เกิดการฝึกหัดขัดเกลากิเลส อบรมทั้งด้านพฤติกรรม ความรู้ และมีคุณธรรมจริยธรรมด้วย การศึกษาพระธรรมวินัยได้มีพัฒนาการมาโดยลำดับมีเหตุและผลที่แตกต่างกันไป แต่เหตุผลหลักโดยเฉพาะการธำรงสืบทอดอายุพระพุทธศาสนานั้นยังไม่เปลี่ยนแปลง มีความพยายามทั้งเป็นปัจเจกและเป็นระบบที่นับจากการเอาพระทัยใส่ของพระมหากษัตริย์ในแต่ละสมัย โดยในสมัยอยุธยามีการศึกษาเล่าเรียนและมีการยกระดับให้ผู้เรียนมีวิถยฐานะ มีสมณศักดิ์ พระภิกษุที่มีค่านำหน้าว่า “พระมหา” มีเป็นครั้งแรกตั้งแต่สมัยอยุธยา ในสมัยอยุธยาได้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมมาตั้งแต่สมัยรัชสมัยพระเจ้าอู่ทอง หลังสิ้นสุดสมัยอยุธยา การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นรูปร่างและเห็นชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงเปลี่ยนระดับการศึกษาปริยัติธรรมจาก บาเรียน เป็น “ประโยค” โดยมี ๙ ชั้น หรือ ๙ ประโยค เป็นที่สังเกตได้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมในอดีต ไม่ได้มีหลักสูตรหรือระบบ โดยเฉพาะ แต่อาศัยการเอาใจใส่เป็นธรรมาภิบาลทั้งสำหรับพระมหากษัตริย์ พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ และมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมในแต่ละยุคสมัย^{๑๐}

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี เน้นประสิทธิภาพที่เป็นองค์ความรู้ อันแท้จริงเป็นหลัก คือ ความรู้ในพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก การจัดระบบการเรียนรู้จึงเป็นจุดเด่นมากกว่าการที่จะขยับขยายให้เป็นที่ไปตามยุคสมัย หรือปรับตัวไปตามกระแสโลก สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมปัจจุบัน ที่มีสำนักงานกองธรรมสนามหลวงเป็นฝ่ายสนองงานกองธรรมสนามหลวง จัดเป็นองค์กร “ดั้งเดิม” และเป็นการศึกษาคู่ขนานกันไปกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คณะทำงานในสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงระบุว่า การเรียนรู้เรื่ององค์ความรู้นักรธรรมหรือธรรมศึกษานั้นเป็นส่วนสำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาพระธรรมวินัย

^{๑๐} พระราชวรมุนี (พล อากาศโร). อ้างอิงใน พระมหาสุทิตย อากาศโร(อบอูน) และคณะ. **สุขที่ได้ธรรม**, หน้า ๑๐๙-๑๑๐

ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอน ทรงประกาศไว้ มาตรการใด เกณฑ์ใดๆ ยังยึดตามระบบบูรพาจารย์ที่เคยทำไว้แต่ในอดีต มีเพียงการจัดการศึกษาบางอย่างที่ต้องปรับปรุง พัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านธรรมศึกษา ซึ่งผู้เรียนเป็นฆราวาสไม่เคยคุ้นชินกับเนื้อหาหลักการ ภาษาธรรมในพระพุทธศาสนา และต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสมตามผู้เรียน^{๑๑}

ในปัจจุบันระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี-นักธรรม ของทางคณะสงฆ์ ได้จัดการศึกษาและเรียกชื่อการศึกษาไว้ดังนี้ กล่าวคือ

๑) การศึกษาแผนกบาลีสำหรับพระภิกษุ/สามเณร (ป.ธ.) มีตั้งแต่ระดับชั้น ประโยค ๑-๒ ถึง ๙ ประโยค

๒) การศึกษาแผนกบาลีสำหรับฆราวาสหรือประชาชนทั่วไป (บ.ศ.) มีตั้งแต่ระดับชั้น ประโยค ๑-๒ ถึง ๙ ประโยค

๓) การศึกษาแผนกนักธรรมสำหรับพระภิกษุ/สามเณร (น.ธ.) มีตั้งแต่ระดับชั้น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก

๔) การศึกษาแผนกนักธรรมหรือธรรมศึกษาสำหรับฆราวาสและประชาชนทั่วไป (ธ.ศ.) มีตั้งแต่ระดับชั้น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท ธรรมศึกษาชั้นเอก

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยมีเป็นระบบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเทียบเท่ากับมัธยมศึกษาสายสามัญ ปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำหรับหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนด้านวิชาการ ได้แก่กลุ่มโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะให้ความช่วยเหลือและส่งเสริม ได้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด^{๑๒}

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา^{๑๓} ได้แก่

๑) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำหรับพระภิกษุสามเณร

๒) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาวิชาการสมัยใหม่ ทำให้รู้เท่าทันภวนาการทางสังคมสำหรับพระภิกษุสามเณร

^{๑๑} อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๐-๑๑๑

^{๑๒} อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๔-๑๑๕

^{๑๓} อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๕

๓) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาฝึกอบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นศาสนทายาทที่มีความรู้และความสามารถดีเหมาะสมแก่กาลสมัย

๔) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาฝึกอบรมสั่งสอนหลักวิชาการ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำหรับพระภิกษุสามเณร

๕) เพื่อให้พระภิกษุสามเณร ได้มีโอกาสศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาชั้นสูงขึ้น โดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบหรือข้อบังคับของมหาเถรสมาคม

๖) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาศิลปวิทยาอันเป็นชาติภูมิ

๗) เพื่อให้พระภิกษุสามเณร มีความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๘) เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้าดำรงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ระบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการภายใต้กฎระเบียบประกาศตามกฎหมาย และมีเป้าหมายปลายทาง คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งรูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการนั้น มุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรที่เข้าศึกษาเป็นคนดีของสังคมไทย มีความรู้คู่คุณธรรม มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม อีกทั้งสามารถปฏิบัติตนเป็นศาสนทายาทที่ได้อย่างครบถ้วน สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อย่างมีความภาคภูมิใจ

การศึกษาระดับอุดมศึกษา แห่งคณะสงฆ์ไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์หนึ่งในสองแห่งของคณะสงฆ์ไทย ฝ่ายมหานิกาย และเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือกำเนิดจาก "มหาธาตุวิทยาลัย" ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งขึ้นภายในวัดมหาธาตุฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๒ ก่อนที่จะพระราชทานนามใหม่ ว่า "มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" เมื่อคราวทรงสถาปนาอาคารสังฆิกเสนาสน์ราชวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๙ โดยทรงตั้งพระทัยจะให้ป็นวิทยาลัยการศึกษาชั้นสูงของพระสงฆ์ การดำเนินงานของวิทยาลัยได้เริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตเถร) และมีการดำเนินงานมาตามลำดับจนได้รับการยกฐานะให้เป็น

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ตามความในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐^{๑๔}

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการศึกษา ด้านพระพุทธศาสนาที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก และเป็นมหาวิทยาลัยศูนย์กลางการศึกษาด้าน พุทธศาสตร์ที่สำคัญของคณะสงฆ์ไทย จัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรและฆราวาสหรือ ประชาชนทั่วไป มีส่วนงาน ๕ คณะ จัดการศึกษาในส่วนกลาง คือ บัณฑิตวิทยาลัย คณะพุทธ ศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ในส่วนภูมิภาค มี ๑๐ วิทยา เขต ๑๒ วิทยาลัยสงฆ์ ๕ โครงการขยายห้องเรียน ๑๙ หน่วยวิทยบริการ และ ๗ สถาบันสมทบ ต่างประเทศ จัดการศึกษาครอบคลุมทั้งระดับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (ปริญญาตรี) ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปริญญาโท) และปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ปริญญา เอก) หลักสูตรนานาชาติและภาษาอังกฤษ รวมทั้งสิ้น ๓๓ สาขาวิชา นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้ง สถาบันวิจัยขึ้นภายในมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินการวิจัยในด้านพุทธศาสตร์ประยุกต์ด้วย โดยมี เป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

๑. ผลิตบัณฑิต ผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๙ ประการ คือ มี ปฏิภาณวิไล ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของ สังคม มีโลกทัศน์ กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง ให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและ จริยธรรม

๒. วิจัยและพัฒนา การวิจัยและค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการ เรียนการสอน เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎก โดยวิธีสหวิทยาการแล้วนำองค์ความรู้ ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ศิลธรรม และจริยธรรมของสังคม รวมทั้งพัฒนา คุณภาพงาน วิชาการด้านพระพุทธศาสนา

๓. ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ บริการวิชาการแก่สังคม ตามปณิธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ให้ประสานสอดคล้อง เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจ หลัก คำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน จัด ประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพในการ อารังรักษา เผยแผ่หลักคำสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง

^{๑๔} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย>. [๑๔ ต.ค. ๒๕๖๑].

๔. **ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม** เสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการ ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นพระนอญยาเธอในพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระดำริจัดตั้ง "มหามกุฏราชวิทยาลัย" เพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นภายใน วัดบวรนิเวศวิหาร โดยวิธีจัดการศึกษาแบบ สมัยใหม่ มีลักษณะแตกต่างจากการเล่าเรียนภาษาบาลีตามประเพณีแบบเดิม ในขณะเดียวกัน ก็นำเอาวิธีวัดผลแบบข้อเขียนมาใช้เป็นแห่งแรกของประเทศไทยด้วย หลังจากที่สมเด็จพระมหา สมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงก่อตั้งสถาบันการศึกษานี้ขึ้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีพระราชดำรัสให้พระองค์ทรงช่วยปรับปรุงโรงเรียนสอนภาษาบาลี ชื่อ "มหาธาตุวิทยาลัย" ภายในวัดมหาธาตุ ขึ้นเป็น "มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" เพื่อจัดการ ให้คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายได้มีสถาบันการศึกษาชั้นสูง ในลักษณะเดียวกัน ควบคู่ไปกับมหาม กุฏราชวิทยาลัย ซึ่งสมัยนั้นเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง และส่วนมากยังจำกัดอยู่แต่คณะสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุต ต่อมาทั้งมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยได้ปิดลงเพราะ ประสบปัญหาหลายประการด้วยกัน นับเป็นเวลาหลายสิบปี จนกระทั่ง ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้พยายามรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ จนประสบผลสำเร็จ เมื่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรม หลวงวชิรญาณวงศ์ และคณะสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหาร ได้ให้การอุปถัมภ์ โดยได้ทำการประกาศรื้อ ฟื้นขึ้นมาใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ตามมาด้วย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งประกาศรื้อฟื้น กิจการในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ อาจารย์สุชีพ ได้แถลงว่า สาเหตุที่ต้องมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็เพราะ คณะสงฆ์จำเป็นต้องผลิตบุคลากรที่รู้ทันวิชาการสมัยใหม่ มิฉะนั้น คณะสงฆ์จะไม่สามารถสั่ง สอนแนะนำชาวบ้านได้ และการสื่อสารกันก็จะเกิดความไม่เข้าใจ เพราะชาวบ้านศึกษาด้านคฤ โลก ส่วนพระสงฆ์ศึกษาด้านคฤธรรม ท่านจึงต่อสู้เพื่อให้ได้มหาวิทยาลัยสงฆ์มาอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุด มหามกุฏราชวิทยาลัย และ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ได้รับการรื้อฟื้นมาอีก ครั้งหนึ่ง อันเป็นผลพวงมาจากการทุ่มเทและความมุ่งมั่นอย่างไม่หยุดยั้งของท่านอย่างแท้จริง เหตุผลนี้ ทำให้คนรุ่นหลังกล่าวยกย่อง "อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ" ว่าเป็น บิดาแห่ง มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย และปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ย้ายที่ตั้งของ มหาวิทยาลัยไปยังตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม^{๑๔}

^{๑๔} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, **มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย>. [๑๔ ต.ค. ๒๕๖๑].

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรและฆราวาสหรือประชาชนทั่วไป โดยได้จัดการศึกษาอยู่ ๕ คณะ คือ คณะศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย ๙ วิทยาเขต ๓ วิทยาลัย ๑๔ ศูนย์การศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาดังนี้

๑. ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา ให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยและกระจายโอกาสให้พระภิกษุ-สามเณร คฤหัสถ์และผู้สนใจได้ศึกษามากขึ้น

๒. วิจัยและพัฒนางานวิชาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนาใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย

๓. สร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคม ชุมชน และท้องถิ่น สามารถชี้นำสังคมและยุติข้อขัดแย้งในหลักวิชาการ พระพุทธศาสนาและจริยธรรม

๔. รวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่ง ค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน วัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม

๕. จัดการระบบบริหารการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้ได้มาตรฐานสากล

มหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทย ทั้งสองแห่งเป็นองค์กรการศึกษาในระดับชาติ โดยมีการพัฒนาการศึกษาที่ขับเคลื่อนอย่างมีเป้าหมายที่เป็นอัตลักษณ์ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการผลิตบัณฑิตสู่สังคม ที่จะมุ่งเน้นพัฒนาพัฒนาบัณฑิตหรือพระสงฆ์ไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ การมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา การรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม สามารถนำความรู้ของตนออกไปช่วยเหลือผู้อื่น โดยใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดสันติสุขต่อชุมชนและสังคมได้

บทสรุป

ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่ได้กล่าวมานี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่ออยากจะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อ่านทุกท่านได้เข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย นับตั้งแต่การอุบัติขึ้นของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย จนถึง ณ ปัจจุบัน ว่าระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทยนั้นมีความเป็นมาอย่างไรบ้าง เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจทางพระพุทธศาสนา ได้เข้าใจเกี่ยวกับระบบการศึกษาของพระสงฆ์ไทย ซึ่งสามารถแบ่งการศึกษา

ของคณะสงฆ์ไทยได้อยู่ ๓ ระบบ คือ ๑) ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี-นักธรรม ๒) ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ ๓) ระบบการศึกษา ระดับอุดมศึกษา นับได้ว่าการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้พระสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการการศึกษาออกไปช่วยเหลือสังคมให้เกิดสันติสุขได้

เอกสารอ้างอิง

ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปุ้, **การพัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ไทย**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=731&articlegroup_id=157 [๑๔ ต.ค. ๒๕๖๑].

พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). **ทิศทางการศึกษาไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาสุทิตย อากาศโร (อบอูน) และคณะ. **สุขที่ได้ธรรม**, นนทบุรี : บริษัท ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด, ๒๕๕๖.

พระราชวรมนี (ประยูร ธรรมจิตโต). **การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย>. [๑๔ ต.ค. ๒๕๖๑].

_____, **มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย>. [๑๔ ต.ค. ๒๕๕๗].

สนิท ศรีสำแดง. **พุทธศาสนากับหลักการศึกษาศาสตร์**, กรุงเทพฯ : นีลนาราการพิมพ์, ๒๕๓๔.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, **พระราชบัญญัติ/พระราชกำหนด**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general>. [๑๔ ต.ค. ๒๕๖๑].